

Кузьміна Ю. О.,
студентка 2-К-А курсу юридичного факультету
ННІЗДН НАВС

МОДЕРНІЗАЦІЯ ІНСТИТУТУ ДЕПУТАТСЬКОГО ІНДЕМНІТЕТУ ЯК ШЛЯХ У ДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ПАРЛАМЕНТУ

Наявність депутатського індемнітету, тобто невідповідальності народних депутатів за висловлювання у парламенті, де-юре унеможливує маніпуляцію над народним депутатом, спекуляцію на його висловлюваннях та дискредитацію сказаного ним. Проте, не варто забувати, що повинні бути раціональні межі цієї свободи слова. Висловлювання народного обранця не повинні псувати його образ взірця честі, моралі.

Щодо українського законодавства, то індемнітет має деякі обмеження. Так, народні депутати несуть юридичну відповідальність за образи та наклеп. Проте існують й інші правопорушення, пов'язані з артикуляцією. Наприклад, заклики до повалення конституційного ладу, расистські висловлювання, розголошення таємної інформації, які не входять в коло обмежень індемнітету. Отже, необхідним є збільшення кола висловлювань, на які індемнітет не може поширюватись.

Для того, аби окреслити нові можливі моделі регулювання індемнітету в Україні, необхідно ознайомитись із механізмами його функціонування в інших країнах. На відміну від Англії, в Україні досі не встановлено, чи поширюється індемнітет на висловлювання, що є повторенням тверджень, зроблених під час парламентських дебатів.

В Данії, Ісландії, Туреччині, Фінляндії та Швеції депутат може бути позбавлений індемнітету за рішенням парламенту. Така практика підвищує ефективність функціонування індемнітету, адже запобігає порушенням обмежень стосовно наклепу та образ. В Україні, на жаль, такої норми нема, хоча її введення дозволило б зменшити кількість випадків дестабілізаційної роботи парламенту [4; с.253].

Законодавство деяких країн у якості підстав для зняття індемнітету називає образливу критику глави держави (Австралія, Білорусія, Єгипет, Кіпр, Нова Зеландія, Канада), а також критику органів судової влади або окремих суддів [3]. Перейняття Україною такого досвіду позитивно позначилося б на відгуках як депутатів, так і суспільства про очільника нашої держави та зміцнило б авторитет суддів.

Іспанська конституція в ч. 1 ст. 71 передбачає ширший об'єм індемнітету, так, депутати і сенатори користуються ним не лише в стінах парламенту, до того ж, індемнітет тут поширюється на депутатів навіть після припинення їх мандатів [3].

Проте це не означає, що Україна повинна переймати всі аспекти найбільш демократичної інтерпретації індемнітету, адже не виключено, що якщо в Україні, розширити межі поширення індемнітету і на висловлювання, сказані поза парламентом, можуть почастішати випадки нечесного ведення передвиборчої кампанії народними депутатами, включаючи розповсюдження невігідної для конкурента інформації (наприклад, якісь подробиці особистого життя і т.д.)

Необхідним є точне дефініціювання та з'ясування природи таких понять, як «наклеп» та «образ», в яких і полягає обмеження індемнітету. Адже, наприклад, у ст. 30 Закону України «Про інформацію» ніхто не може бути притягнутий до відповідальності за висловлення оціночних суджень, під якими розуміють висловлювання, за винятком наклепу, які не містять фактичних даних, критика, оцінка дій, а також висловлювання, що не можуть бути виглумачені як такі, що містять фактичні дані, зокрема з огляду на характер використання мовно-стилістичних засобів (вживання гіпербол, алегорій, сагири).

У ст. 30 вказано, що до оціночних суджень категорично не може належати наклеп. Але як тоді бути із образою. Виходить, якщо подати образливе висловлення із супроводом оціночних слів або денотованих слів, будуть підстави доводити, що воно є оціночним. У зв'язку з цим, межі індемнітету не є абсолютно чіткими, тож раціональним було б перейняття із міжнародного права терміну дифамації, ознаки якої є порівняно визначеними.

Варто згадати про те, що на погрози депутатський індемнітет також не поширюється, а такі випадки були. Підтвердженням цьому є повідомлення ЗМІ про те, що Всеукраїнське об'єднання "Свобода" обіцяє «глушити народних депутатів, які виступатимуть на засіданнях у Верховній Раді російською мовою». Подібні висловлювання призводять до застоїв у роботі Верховної Ради.

Необхідно також дати відповідь на питання про те, що розуміється під поняттям парламент у визначенні індемнітету – його сесійна зала, де депутати озвучують свої позиції, чи будівля парламенту як така. Неоднозначною є і відповідь на питання про те, чи має народний депутат України нести відповідальність за висловлювання, вперше озвучені в парламенті, і потім повторені за його межами, наприклад, на телебаченні. Удосконалення потребує й інститут відповідальності за висловлювання.

Зважаючи на те, що притягнення депутатів до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів в Україні суттєво ускладнено, на законодавчому рівні передбачено дисциплінарну відповідальність депутатів. Так, відповідно до Закону України «Про регламент Верховної Ради» за висловлення народним депутатом образливих слів на адресу іншого народного депутата передбачено попередження від головуючого на пленарному засіданні. Якщо народний депутат, депутатська фракція (депутатська група), на адресу яких були виголошені образливі слова, вважають, що конфлікт не вичерпано, Верховна Рада може прийняти рішення про позбавлення народного депутата права брати участь у пленарних засіданнях (до п'яти пленарних засідань).

Проте цим законом не передбачено дисциплінарну відповідальність за наклеп. Регламентом Верховної Ради передбачено, що якщо народний депутат вважає, що промовець неправильно тлумачить його слова або дії, він може звернутися до головуючого на пленарному засіданні з проханням надати йому слово для пояснень чи зауважень. Проте чи можна кваліфікувати «неправильне тлумачення слів або дій» як наклеп, сказати важко, хоча б в силу недостатнього тлумачення цього поняття.

Недосконале регулювання індемнітету активізує потребу створення етичного кодексу народних депутатів. Закон «Про статус народного депутата

Україні», глава 9 Регламенту Верховної Ради України недостатньою мірою регулюють етичну поведінку народних депутатів, адже ці норми стосуються тільки правил поведінки народних депутатів під час сесій Верховної Ради та пленарних засідань.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про регламент Верховної Ради» від 13 грудня 2012 р. № 1952-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. № 14–15, № 16–17. – Ст. 133
2. Закон України «Про статус народного депутата» від 21 листопада 1992 р. № 2810-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 3. – Ст. 17.
3. Андреева Г. Н. «Конституционное (государственное) право зарубежных стран» – <http://www.bibliotekar.ru/konstitucionnoe-pravo-2/index.htm>
4. Шаповал В. М. «Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс»: підручник. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 480 с.

Ладнюк В. Р.,

студентка 4 курсу юридичного факультету
ННІЗДН НАВС

ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО РЕФЕРЕНДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ – ЩЕ ОДИН КРОК ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Статті про референдуми є однією із ланок основного закону України – Конституції. В даний час в Конституційній Асамблеї та її комісіях проводиться плідна робота по пошуку шляхів та перспектив модернізації Конституції України [1].

Новий закон «Про всеукраїнський референдум» (6.11.2012 р.) вносить зміни у III розділ Конституції України, що є перспективним кроком на шляху модернізації Конституції України. Слугує покращенню адаптації її до сьогоднішніх запитів суспільства. Нові зміни запропоновані в цьому законі працюють на ширше відтворення народного правотворення в Україні [2].

Референдуми вважають формою безпосередньої правотворчості народу. Референдум є найвідомішим і найпоширенішим у демократичних державах світу засобом прямої демократії, способом прийняття правових актів і інших важливих рішень шляхом проведення голосування виборців з питань, передбачених конституціями і чинним законодавством для всенародного голосування.

Голосування на референдумі може мати загальний або локальний характер (відповідно загальнодержавний і місцевий референдуми). Інститут референдуму має давню історію і був відомий у державно-політичному житті Стародавнього Риму як плебісцити.

У сучасному вигляді референдум був уперше проведений 1780 р. у Північноамериканському штаті Массачусетс.

У XX ст. референдум став досить поширеним явищем. Про референдуми згадують новітні основні закони: Австрії, Ірландії, Данії, Іспанії, Італії, Франції, ФРН (на рівні федерації та її суб'єктів), Швеції, Японії. Конституціями майже всіх центрально- і східноєвропейських держав, а також